

Evaluatie Pilot
Vergaderstelsel

mei 8
2019

Richard van Oosterwijk, Oswald Velthuisen, Ton de Boer.

Inhoudsopgave.

Voorwoord

1. Samenvatting.
2. Aanleiding.
3. Inleiding en vraagstelling.
4. Verantwoording werkwijze werkgroep.
 - 4.1 afbakening onderzoek
 - 4.2 aanpak uitvoering
 - 4.3 toelichting aanpak
 - 4.4 financiën
5. Leeswijzer.
6. Uitkomsten onderzoek
 - 6.1 externe raadsontmoetingen
 - 6.2 conclusies m.b.t. externe raadsontmoetingen

 - 6.3 interne raadsontmoetingen
 - 6.4 conclusies m.b.t. interne raadsontmoetingen

 - 6.5 raadscommissies
 - 6.6 conclusies m.b.t. interne raadscommissies

 - 6.7 raadsvergadering
 - 6.8 conclusies m.b.t. interne raadsvergaderingen

 - 6.9 algemene aspecten van het vergaderstelsel

 - 6.10 inbreng ambtelijke organisatie
7. aanbevelingen

Bronnen en overige documenten

- Enquête raads- en commissieleden
- Interviews met inwoners, college, ambtelijke organisatie, voorzitters.
- DebatScan Debat.nl

Voorwoord

Voor u hebt u het eindrapport van de werkgroep evaluatie vergaderstelsel. Een rapport dat de werkgroep in opdracht van de raad heeft opgesteld na een uitvoerig evaluatieonderzoek.

De werkgroep, bestaande uit ondergetekenden, heeft het zich daarbij niet gemakkelijk gemaakt. Er zijn vele gesprekken gevoerd met zoveel mogelijk betrokkenen bij ons vergaderstelsel.

Dit heeft een flinke hoeveelheid waardevolle en bruikbare informatie opgeleverd voor de verdere invulling van ons vergaderstelsel. Informatie die zeker kan bijdragen aan de belangrijkste doelstelling die ons met het vergaderstelsel voor ogen stond, namelijk; een grotere en effectievere betrokkenheid van inwoners bij het politieke proces.

Die hoeveelheid informatie vormt meteen ook de uitdaging waarvoor de werkgroep zich gesteld ziet. Hoewel over een aantal aspecten van het vergaderstelsel grote eensgezindheid bestaat, vormen juist de verschillen de uitdaging. Op sommige onderdelen staan de meningen voor een oplossing lijnrecht tegenover elkaar.

Getracht is om in dit rapport aan ieders inbreng recht te doen, maar de werkgroep pretendeert geenszins in het kader van dit rapport een volledig beeld te kunnen geven. Meningen en suggesties zijn zorgvuldig afgewogen en hebben tot de in dit rapport opgenomen aanbevelingen geleid. Het is straks uiteraard aan de raad om hierover het debat te voeren en uiteindelijk te komen tot besluitvorming.

De werkgroep wil in elk geval eenieder die tijd en moeite heeft geïnvesteerd in het invullen van een enquête of het deelnemen aan een gesprek, van harte danken voor de medewerking.

We wensen u plezier toe bij het lezen van het rapport. En spreken de hoop uit dat we gezamenlijk, - raads- en commissieleden, college, inwoners en ambtelijke organisatie -, met de aanbevelingen uit dit rapport ons vergaderstelsel weer een stap verder kunnen helpen op weg naar een open, transparante en toegankelijke bestuurscultuur.

Vriendelijke groet,

Ton de Boer
Oswald Velthuisen
Richard van Oosterwijk

1. Samenvatting.

Samenvatting.

Op 20 december 2017 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel "*Pilot modernisering vergaderstelsel*". De pilot modernisering vergaderstelsel is vlak voor het zomerreces 2018 definitief van start gegaan met het organiseren van een eerste raadsontmoeting en loopt door tot juli 2019.

Het doel van het raadsvoorstel is om te komen tot structurele modernisering en verbetering van het vergaderstelsel, met een grotere betrokkenheid van inwoners bij het besluitvormingsproces.

De beoogde effecten zijn:

- Een grotere en effectievere betrokkenheid van inwoners bij het politieke proces.
- Een versterking van de beeldvormende fase.
- Een efficiëntere en effectievere manier van vergaderen.

Uitgaande van het gestelde doel van de pilot en de beoogde effecten komt de werkgroep voor het uitwerken van de evaluatie tot de volgende vraagstelling.

"In hoeverre heeft de pilot bijgedragen aan verbetering en modernisering van het vergaderstelsel en is daarbij sprake van een grotere en effectievere betrokkenheid van inwoners bij het politieke proces?"

Om antwoord te geven op deze vraagstelling heeft de werkgroep gesprekken gevoerd met betrokkenen, zoals raads- en commissieleden, voorzitters raadsontmoetingen, burgemeester, college, griffie, ambtenaren, de RTA-werkgroep, met de deelnemers/insprekers tijdens de raadsbijeenkomsten en zijn een aantal personen benaderd die voorafgaande aan het definitief vaststellen van de pilot hebben meegewerkt aan de totstandkoming. Deze laatste groep is per mail verzocht enkele vragen te beantwoorden. Voor het verkrijgen van informatie heeft de werkgroep gebruik gemaakt van een enquête (Raads- en commissieleden, bijlage 1).

Uit het onderzoek komt een aantal conclusies naar voren, gevolgd door enkele aanbevelingen.

De belangrijkste conclusies zijn.

Externe raadsontmoetingen

- a) De eerste ervaringen met de externe raadsontmoetingen laten zien dat deze bijeenkomsten voorzien in een behoefte en dat zij een positieve bijdrage leveren aan het verkleinen van de afstand tussen inwoners en gemeenteraad.
- b) De externe raadsontmoetingen zijn nog onvoldoende bekend onder de inwoners.
- c) De 'te formele setting' van de raadzaal, de positie van het projectiescherm en de behoefte om meer op locatie te vergaderen worden genoemd als verbeterpunten.
- d) De gastvrijheid richting inwoners en in het verlengde daarvan de wijze van vragenstellen behoeft de nodige aandacht en verbetering.
- e) De beeldvorming via raadsontmoetingen leidt nog lang niet in alle gevallen tot een vervolgactie. Dit is ook niet altijd nodig. Duidelijkheid hierover naar deelnemers is wel gewenst.

Interne raadsontmoetingen

- f) De informatieverschaffing door organisatie/college voorziet in een behoefte bij de raad. De informatie maakt dat de raad op een goede manier invulling kan geven aan zijn taken.
- g) Er is behoefte aan duidelijkheid rondom de interne raadsontmoetingen en die behoefte betreft het gehele spectrum van de interne raadsontmoeting, agendering, status, onderwerpen, doel, opstelling, etc.
- h) Vooral de status van vertrouwelijke/geheime bijeenkomsten en van de daar verstrekte informatie, dient (vooraf) helder te zijn. Dit moet expliciet geregeld en vastgelegd worden.
- i) Het onderwerp dient leidend te zijn voor de gekozen werkvorm.

Raadscommissies

- j) De raadscommissies nieuwe stijl leveren nog geen wezenlijke bijdrage aan het gemoderniseerde vergaderstelsel.
- k) Een raadscommissie voorziet wel nog steeds in de behoefte om met elkaar, het college en de ambtelijke organisatie van gedachten te wisselen over geagendeerde onderwerpen aan de hand van een raadsvoorstel.
- l) De vastgelegde regels moeten meer nageleefd worden en er dient een cultuurverandering op gang te worden gebracht. Een cultuurverandering waarbij raads- en commissieleden open een raadscommissie ingaan met als doel daarna pas hun definitieve standpunt te bepalen.
- m) De introductie van de eerste termijn waarin drie vragen kunnen worden gesteld, heeft niet geleid tot het gewenste effect.

Raadsvergadering

- n) De raadsvergaderingen verlopen niet wezenlijk anders dan voor de invoering van het gemoderniseerde vergaderstelsel.
- o) De zaalopstelling voldoet nog niet aan ieders verwachtingen.
- p) Het "gebrek" aan agendapunten wordt in relatie gebracht met het teveel en veelvuldig gebruik maken van het vragenuurtje en het inzetten van het instrument 'motie vreemd aan de orde'.
- q) Het algemene beeld is dat we tot op heden, een enkele uitzondering daar gelaten, als raad in vergadering bijeen, niet verder komen dan het naar voren brengen van het fractie standpunt, met hier en daar een aantal vragen aan het college, om vervolgens tot stemming over te gaan.

Op basis van de verkregen informatie komt de werkgroep tot de conclusie dat de pilot op onderdelen bijdraagt aan de doelstellingen die beoogd werden. Te weten: een verbetering en modernisering van het vergaderstelsel en een grotere en effectievere betrokkenheid van inwoners bij het politieke proces. Ook de tijdens de externe- en interne bijeenkomsten verstrekte informatie voldoet aan het verkrijgen van een goede beeldvorming over bepaalde onderwerpen en voorziet in een behoefte bij de raad, zodat de raad op een goede manier invulling kan geven aan zijn taken.

Het onderdeel dat nog aandacht nodig heeft, is een efficiëntere en effectievere manier van vergaderen. Zowel de raadscommissies nieuwe stijl als ook de raadsvergaderingen leveren nog geen wezenlijke bijdrage aan het gemoderniseerde vergaderstelsel.

De werkgroep stelt voor de aanbevelingen uit dit rapport door te voeren en vast te leggen in (voorlopige) regelgeving. Het is nog te vroeg om een definitief oordeel over het vergaderstelsel te geven. Het verdient de voorkeur om in elk geval nog een jaar of twee ervaring op te doen alvorens een en ander definitief vast te leggen. Het streven zou moeten zijn om voor de verkiezingen van 2022 een nieuw vergaderstelsel vast te stellen.

2. Aanleiding.

Tijdens de raadsvergadering van 20 december 2017 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel "*Pilot modernisering vergaderstelsel*".

Het geadviseerde besluit omvat:

- A. In te stemmen met de uitvoering van de pilot 'modernisering vergaderstelsel' van 29 maart 2018 tot juli 2019;
- B. In te stemmen met de aangepaste artikelen van het Reglement voor de vergaderingen van de gemeenteraad en andere werkzaamheden van de raad 2016, waarbij deze aangepaste artikelen van kracht zijn gedurende de looptijd van de pilot;
- C. In te stemmen met de aangepaste artikelen van de Verordening op de Raadscommissies gemeente Renkum, waarbij deze aangepaste artikelen van kracht zijn gedurende de doorlooptijd van de pilot;
- D. Vast te stellen de spelregels voor de Raadsontmoeting gedurende de looptijd van de pilot;
- E. De huidige RTA-werkgroep Vergaderstelsel te belasten met de implementatie en verdere uitvoering van dit voorstel tot aan de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018;
- F. Na de gemeenteraadsverkiezingen een nieuwe werkgroep uit de Raad te benoemen en deze de opdracht te geven de pilot gedurende de looptijd te begeleiden en te evalueren.

Het doel van het te nemen besluit is te komen tot structurele modernisering en verbetering van het vergaderstelsel, met een grotere betrokkenheid van inwoners bij het besluitvormingsproces.

De beoogde effecten staan als volgt beschreven:

- Een grotere en effectievere betrokkenheid van inwoners bij het politieke proces: de mogelijkheid voor inspreken worden verplaatst naar en versterkt in een eerdere fase in de besluitvorming, wanneer er meer ruimte is om rekening te houden met de inbreng van inwoners. Daarnaast kunnen (groepen) inwoners ook zelf voorstellen doen aan de raad.
- Een versterking van de beeldvormende fase: raadsleden worden al in een eerdere fase geïnformeerd over beleidsvoornemens, of onderwerpen. Zo kan beeldvorming over een bepaald onderwerp of thema al plaatsvinden voordat deze is uitgekristalliseerd in een concreet voorstel.
- Een efficiëntere en effectievere manier van vergaderen: met de introductie van de Raadsontmoetingen wordt de Raadscommissie ontlast. In de Raadscommissie hoeven bijvoorbeeld geen lange presentaties meer gehouden te worden. Met de introductie van een extra, maar limitatieve vragentermijn wordt beoogd dat raads- en commissieleden meer met elkaar in debat treden tijdens Raadscommissie over eventuele amendementen of het indienen van moties.

3. Inleiding en vraagstelling.

De pilot modernisering vergaderstelsel is vlak voor het zomerreces 2018 definitief van start gegaan met het organiseren van een eerste raadsontmoeting en loopt door tot juli 2019. Vervolgens is tijdens de raadsvergadering van november 2018 door de raad een werkgroep benoemd die de opdracht heeft gekregen om de pilot gedurende de looptijd te begeleiden en te evalueren.

Deze werkgroep bestaat uit de volgende personen: Ton de Boer, Richard van Oosterwijk en Oswald Velthuisen. De werkgroep wordt ondersteund door de griffie.

Met de benoeming van de leden van deze werkgroep is voldaan aan het hiervoor genoemde onder punt F van het raadsvoorstel. Volgens de in het raadsvoorstel gegeven toelichting op punt F dienen de uitkomsten van de evaluatie in april 2019 besproken te worden tijdens een Raadsontmoeting.

Op basis van de uitkomsten van de evaluatie en na presentatie en bespreking van de uitkomsten in de raadsontmoeting en -commissie kan een raadsvoorstel worden voorgelegd voor een mogelijk vervolg van de pilot.

Uitgaande van het gestelde doel van de pilot en de beoogde effecten komt de werkgroep voor het uitwerken van de evaluatie tot de volgende vraagstelling.

"In hoeverre heeft de pilot bijgedragen aan verbetering en modernisering van het vergaderstelsel en is daarbij sprake van een grotere en effectievere betrokkenheid van inwoners bij het politieke proces?"

4. Verantwoording werkwijze werkgroep.

Afbakening onderzoek.

Het onderzoek beperkt zich tot de aan de werkgroep gegeven opdracht, met dien verstande dat de werkgroep zich enkel inzet voor het verkrijgen van de benodigde informatie voor het geven van een reactie op de gegeven vraagstelling. Ofwel de werkgroep houdt zich niet inhoudelijk bezig met het aanpassen van reglementen en/of verordeningen. Dit kan wel een aanbeveling zijn van de werkgroep.

Aanpak en uitvoering

Het evaluatieonderzoek dat de werkgroep heeft uitgevoerd vond plaats vanaf de eerste bijeenkomst van de werkgroep op 15 december 2018 tot aan de presentatie in de raadsontmoeting van 8 mei 2019.

Het onderzoek is langs acht sporen uitgevoerd:

- A. Enquête onder inwoners die bij het opstellen van de pilot zijn gevraagd hun input te leveren.
- B. Gesprek met en enquête onder de deelnemers aan raadsontmoetingen.
- C. Enquête onder raad -en commissieleden.
- D. Gesprekken met burgemeester wethouders
- E. Gesprekken met ambtelijke beleidsmakers.
- F. Gesprekken met voorzitters uit de agendacommissie.
- G. Gesprek met de leden van de RTA Modernisering Vergaderstelsel.
- H. Gesprek met leden van de griffie.
- I. Input van Debat.nl.

De werkgroep heeft in totaal twaalf vraaggesprekken gevoerd met diverse betrokkenen. Van elk gesprek is een verslag gemaakt.

In totaal is de werkgroep zelf acht keer bij elkaar geweest om de voortgang door te spreken en zaken af te stemmen. Van alle bijeenkomsten is een verslag gemaakt. Naast deze bijeenkomsten is er veelvuldig mailcontact geweest tussen de leden van de werkgroep.

Toelichting aanpak

Om antwoord te geven op de geformuleerde vraagstelling heeft de werkgroep in eerste instantie een aantal deel- en onderzoeksvragen opgesteld.

De deelvragen richten zich enerzijds op de ervaringen van intern betrokkenen, zoals raads- en commissieleden, voorzitters raadsontmoetingen, burgemeester, college, griffie en ambtenaren, opgedaan tijdens de raadsontmoetingen, commissiebijeenkomsten en raadsvergaderingen.

Anderzijds richten de vragen zich op de ervaringen van de deelnemers/ insprekers tijdens de raadsbijeenkomsten.

Om een compleet beeld te krijgen heeft de werkgroep ook een gesprek gevoerd met de RTA-werkgroep. De werkgroep die de pilot in opdracht van de raad heeft vormgegeven. De inwoners die, op verzoek van deze werkgroep hebben meegewerkt aan de totstandkoming van de pilot door een enquête in te vullen, zijn ook nu weer gevraagd om hun mening. Deze laatste groep is per mail benaderd met het verzoek enkele vragen te beantwoorden.

Voor het verkrijgen van informatie van raads- en commissieleden heeft de werkgroep gebruik gemaakt van een enquête. Van de 36 verzonden enquêtes zijn helaas slechts 16 ingevuld retour ontvangen, waarbij één fractie een beperkte algemene reactie heeft gegeven. Daarom een score van 44%. Hoewel de werkgroep een hogere uitkomst heeft verwacht, is het aantal respondenten representatief en uit de uitkomsten kunnen duidelijke conclusies worden getrokken.

Met alle overige betrokkenen (college, voorzitters, griffie, enkele deelnemers aan raadsontmoetingen en ambtenaren) heeft de werkgroep persoonlijke gesprekken gevoerd.

De griffiemedewerkers is vooral gevraagd naar de veranderingen die het nieuwe vergaderstelsel voor hen met zich mee heeft gebracht en wat hiervan het effect is op de werklast.

Tot slot is gebruikgemaakt van het aanbod van debat.nl om een aantal bijeenkomsten bij te wonen en hun indrukken in de vorm van verbeter- en aandachtspunten met de werkgroep te delen. De verbeterpunten uit het verslag zijn opgenomen in de aanbevelingen.

Financiën

De werkgroep heeft het gehele onderzoek in eigen beheer uitgevoerd en voor zichzelf geen kosten gemaakt. Aan de inzet van debat.nl hangt wel een prijskaartje en wel € 2.380,-. Dit kon bekostigd worden uit het raadsbudget.

Voor dit bedrag heeft debat.nl observaties uitgevoerd van een Raadsontmoeting, Commissie en Raadsvergadering. Hiervan hebben ze een analyse gemaakt betreffende de vergader- en werkwijze van de raad en hierover is een verslag geschreven met sterke - en verbeterpunten.

5. Leeswijzer

De uitkomsten worden weergegeven per vergadertype (extern- en interne raadsontmoeting, raadscommissie en raadsvergadering). Die uitkomsten zijn per vergadertype uitgesplitst naar de diverse ondervraagden; raads- en commissieleden en overige betrokkenen (wethouders, inwoners, voorzitters, RTA-werkgroep, ambtenaren).

De vragen uit de enquête, die verspreid is onder raads- en commissieleden, hebben betrekking op de externe raadsontmoetingen (met inwoners), de interne raadsontmoetingen, de raadscommissies en de raadsvergadering.

Gevraagd is naar de tevredenheid over de structuur, inhoud en organisatie van de drie verschillende soorten bijeenkomsten. Verder zijn er open vragen gesteld bij elke type bijeenkomst om een indruk te krijgen van de mate waarin het nieuwe vergaderstelsel bijdraagt aan de doelstellingen. Tot slot zijn algemene vragen gesteld over werklust, evenwichtigheid van agenda, werkwijze agendacommissie, en dergelijke.

De vragen die gesteld zijn tijdens de persoonlijke gesprekken volgen ongeveer dezelfde lijn, maar zijn uiteraard meer toespitst op de betreffende gesprekspartner. Hiervan worden de uitkomsten apart weergegeven ('reacties uit diverse interviews'), eveneens per vergadervorm.

Het rapport van de DebatScan is bij het rapport gevoegd en de bevindingen hieruit zijn verwerkt in de aanbevelingen.

6. Uitkomsten onderzoek.

6.1. Externe raadsontmoetingen.

Wat hierna is te lezen, heeft enkel betrekking op de externe raadsontmoetingen. Dus de ontmoetingen waarbij inwoners hun verhaal, ideeën en/of voorstellen voorleggen aan raads- en commissieleden.

De vraag naar de tevredenheid over de organisatie, structuur en inhoud van externe raadsontmoetingen betreft o.a. de informatie die vooraf verstrekt wordt, de bekendmaking van de raadsontmoeting, de spelregels, de zaalopstelling, de wijze van vragen stellen, de algehele sfeer.

Algemeen

Respondenten van de enquête zijn over het algemeen tevreden tot neutraal over de verschillende aspecten van een externe raadsontmoeting. Door sommigen wordt opgemerkt dat we nog geen jaar bezig zijn met dit nieuwe fenomeen en het nog iets te vroeg is om al definitieve standpunten in te nemen. Het "moet nog inslijten en normaliseren". Een respondent formuleert dit als volgt:

"Geef het blijvend de ruimte en aandacht die het verdient. Sommige zaken kosten meer tijd dan verwacht of gehoopt. Het is blijvend onze taak om inwoners, al dan niet verenigd in een groep of organisatie, de kans te geven hun verhaal te doen en ons te voeden met dat wat speelt in onze dorpen.

Uiteraard zijn er per onderdeel wel enkele positieve en negatieve uitschieters en duidelijke aandachtspunten benoemd. Hier en daar staan de meningen lijnrecht tegenover elkaar.

Informatie voorafgaand aan ontmoeting

Een voorbeeld waar de meningen sterk verdeeld zijn, betreft het verstrekken van informatie voorafgaand aan een externe raadsontmoeting. Meermalen wordt opgemerkt dat die informatie wel erg summier is. Iets meer informatie of in elk geval een toelichting bij de agenda zou ervoor kunnen zorgen dat raads- en commissieleden zich beter kunnen voorbereiden. Op die manier zou het onderwerp wat meer verdiept kunnen worden en kan je als deelnemer beter je vragen voorbereiden.

Daartegenover staat dan de mening dat je oordeel-loos een ontmoeting ingaat wanneer je juist geen informatie hebt. Ook wordt opgemerkt dat het aan de inwoners zelf is om informatie te verschaffen.

"Je kunt er beter blanco ingaan, dan heb je minder last van vooroordelen."

"Inwoners zijn zelf verantwoordelijk voor het verstrekken van informatie vooraf."

Een grote eensgezindheid is te zien waar het de volgende onderwerpen: positie projectiescherm, vragenstellen, gastvrijheid, uitzenden raadsontmoetingen.

Positie projectiescherm

Wat betreft de positie van het presentatiescherm is men over het algemeen ontevreden over de plaats ervan in de raadzaal. Het is onhandig dat er altijd wel iemand is die omgedraaid in zijn stoel moet zitten om de presentatie te kunnen volgen. En het is zeker niet de bedoeling dat een inwoner met de rug naar het scherm zit.

De positie van het presentatiescherm wordt overigens ook bij de andere raadsbijeenkomsten als punt van aandacht genoemd.

Als tip wordt meegegeven meerdere schermen aan te schaffen, zoals dat ook in raadzaalen in andere gemeenten te zien is.

Vragenstellen

Een ander, meer inhoudelijk punt waarover een grote eensgezindheid over bestaat, betreft de wijze van vragen stellen door raads- en commissieleden. Hier hebben de respondenten weinig positiefs te melden. In dit verband worden termen genoemd als "tenenkrommend", "tribunaal" en "kruisverhoor".

De gestelde vragen zijn medebepalend voor de algehele sfeer die ontstaat tijdens een raadsontmoeting. In dat kader wordt opgemerkt dat raads- en commissieleden op moeten passen niet al te assertief te zijn naar inwoners.

"Het lijkt soms wel op een kruisverhoor."

"Tenenkrommend als fracties de inwoner 'belerend' of zelfs 'verwijtend' aan spreken."

Algemeen wordt de mening gedeeld dat het stellen van vragen veel beter kan. Het vergt meer discipline en oefening bij de raads- en commissieleden. De vragen zouden meer ondersteunend kunnen zijn naar de inwoner en zeker niet politiek.

"Soms lijkt het of belangstelling getoond wordt door meer vragen te stellen dan noodzakelijk. Die belangstelling kan beter spreken uit de toon."

"Soms lijkt het teveel op een ondervraging of is het te politiek en worden er conclusies getrokken die de inwoner niet zelf naar voren heeft gebracht."

Uit de uitkomsten van de enquête blijkt duidelijk dat dit onderdeel nog een worsteling is voor raads- en commissieleden. Meermalen wordt naar voren gebracht dat hier wellicht enige training op zijn plaats zou zijn. Anderen zien hier ook een taak weggelegd voor de voorzitter.

"De voorzitter heeft hier een belangrijke taak. Sommigen horen zichzelf graag en stellen vragen omwille van het vragen moeten stellen of zich willen profileren, maar dit zijn niet altijd relevante vragen."

Gastvrijheid

Er wordt door alle respondenten in hoge mate waarde gehecht aan de gastvrijheid richting de inwoners. Die gastvrijheid uit zich in meerdere aspecten. Waaronder het hiervoor genoemde stellen van vragen en de plek van het projectiescherm. In dit kader moet ook de plaats van de inwoner aan de tafel worden genoemd.

Het komt voor dat een inwoner aan één kant van de tafel zit met tegenover zich zeven raads- en commissieleden.

Maar de gastvrijheid gaat veel verder en kan veel breder uitgerold worden volgens de respondenten. Zo worden in de enquête regelmatig opmerkingen gemaakt over de bekendmaking van de raadsontmoetingen.

"Bekendmaking kan ongetwijfeld beter, want je kunt vraagtekens zetten bij de toegankelijkheid via Rijn&Veluwe (en de site)."

Ook aan het verwachtingsmanagement richting inwoners zou volgens de respondenten meer aandacht moeten worden besteed. Er wordt zelfs geopperd om elke inwoner 'bij te praten' voorafgaand aan de bijeenkomst en dan aandacht te besteden aan het proces, wie er aanwezig zijn en wat ze kunnen verwachten.

Uiteindelijk komen alle opmerkingen en gedane suggesties erop neer dat we er met elkaar verantwoordelijk voor zijn dat inwoners zich welkom en gehoord voelen en met een tevreden gevoel terugkijken op de ontmoeting.

"Het zou beter zijn als er een of twee raadsleden 'gastheer/vrouw' zijn en mensen bij de deur welkom heten. Nu krijgen ze vaak wel een hand van de voorzitter, maar ik denk dat het voor buitenstaanders voelt als binnenkomen in een onbekend wereldje waar je de regels niet kent en twijfelt of je daar wel mag zijn. Wat extra aandacht voor gastvrijheid kan dat verhelpen."

Zoals hiervoor is opgemerkt draagt de zaalopstelling eveneens bij aan de sfeer en in die zin een goed gastvrouw, -heerschap beïnvloedt. Meermalen wordt opgemerkt dat het tegenover elkaar zitten van inwoners en raads- en commissieleden doet denken aan een tribunaal. Dit zou lossier kunnen. Gewoon door elkaar gaan zitten of, zoals een aantal keer wordt geopperd, gebruikmaken van statafels om een meer informele sfeer te creëren.

Een enkeling noemt ook de voordelen van een meer formele vergaderstijl.

"Spreken via de voorzitter, met een griffier ernaast, geeft automatisch een formelere sfeer. En tot op zekere hoogte moet dat ook."

"Gastvrijheid wordt vooral bepaald door de wijze van tegemoet treden, zowel bij binnenkomst als tijdens de bespreking. De inwoners aan tafel in wat soms gevoeld zal worden als een formele setting, lijkt mij goed omdat ervanuit gegaan moet worden dat het te bespreken onderwerp een serieuze behandeling verdient. Dus niet joviaal aan een statafel waarbij een gevoel kan ontstaan van: "Hebben ze me wel gehoord"?"

Hoe dan ook de opstelling van de raadzaal in relatie tot de gewenste gastvrijheid blijft een puzzel in de raadzaal en met het bestaande meubilair. Opgemerkt wordt dat de trouwzaal overwogen zou kunnen worden, maar ook daar kleven nadelen aan. Wel wordt geregeld gesuggereerd dat we meer extern moeten vergaderen en wel op de locatie waar het onderwerp zich afspeelt. De raads- en commissieleden zouden meer naar buiten moeten en de inwoners opzoeken.

Spelregels

Wat betreft de spelregels wordt opgemerkt dat het niet zo zeer is dat de spelregels onduidelijk zouden zijn, maar meer dat deze niet altijd worden nageleefd. Ze zouden overigens niet leidend moeten zijn, maar vooral ondersteunend van aard.

"We houden ons niet aan de spelregels. Hier is een taak weggelegd voor de voorzitter. Deze zou de spelregels moeten blijven herhalen."

"Waarom moet alles zo gereguleerd zijn. Zou allemaal wat informeler mogen."

Wel wordt breed de wens uitgesproken om nog eens aandacht te besteden aan de uitleg en toepassing van de spelregels. "We zouden er meer ervaring mee op moeten doen".

Live uitzenden, opnamen vastleggen en verslag maken

Een overgrote meerderheid van de respondenten (12 van de 16) vindt dat de raadsontmoetingen live moeten worden uitgezonden. De tegenstemmers noemen als reden voor het niet uitzenden;

- Privacy;
- Mogelijk remmende werking op sprekers;
- Dan moet je elke externe raadsontmoeting uitzenden, ook die je op locatie houdt en dat is niet altijd haalbaar;
- Door het uit te zenden geef je een te groot gewicht aan de ontmoeting.

Voorstanders hebben diverse redenen waarom ze graag zien dat de raadsontmoetingen wel worden uitgezonden.

"Zo kan er meer bekendheid ontstaan bij inwoners voor dit instrument."

"Het draagt bij aan drempelverlaging."

"Transparantie is belangrijk in een democratie."

"Omdat het voor de oordeelsvorming binnen de fractie goed is als je het nog een keer kan nazien."

"Zó raar dat ontmoetingen zijn bedoeld om inwoners te betrekken, en het dan vervolgens niet uit te zenden. Meteen mee beginnen wat mij betreft!"

"De informatie kan aanleiding zijn voor een bredere maatschappelijke discussie."

Over het opnemen van de raadsontmoeting zijn de meningen meer verdeeld. Nog steeds is een meerderheid hier wel voor, maar wel ziet men meer de nadelen hiervan. Bijvoorbeeld dat mensen hieraan wellicht rechten zouden menen te kunnen ontlenen. Het is immers een vorm van verslaglegging. Als voordelen worden genoemd dat ook niet aanwezige raads- en commissieleden de bijeenkomst terug kunnen zien en dat hierdoor ook geen verslag nodig is.

Over het al dan niet maken van een verslag is men vrij eensgezind. Een verslag is niet nodig. Hiervoor worden verschillende redenen naar voren gebracht:

- Verhoogt de werkdruk voor de griffie;
- Als er opnamen worden gemaakt, is een verslag overbodig;
- Iedere deelnemer is zelf verantwoordelijk voor de informatie die hij meeneemt en wat hij daarmee doet;
- Het is niet nodig, omdat een raadsontmoeting geen formeel overleg moment van de raad is en de bijdragen nog geen politieke lading hebben.

Overige aspecten rondom de externe raadsontmoetingen

Relevantie voor raads- en commissiewerk

Het algemene beeld van de enquête laat zien dat men van mening is dat de, tijdens de externe raadsontmoetingen verkregen, informatie bijdraagt aan de beeldvorming van de raads- en commissieleden. In die zin is de verkregen informatie relevant voor het raads- en commissiewerk.

"Het is een goede mogelijkheid om of een beeld te krijgen van een nieuw initiatief (viskwekerij Telefoonweg) of dat er feitelijk geen voortgang is (papiermuseum)."

"Niet alleen heb ik een beter beeld bij een onderwerp, het is ook duidelijk dat de externe partij informatie wil delen en daarin toegankelijk is."

"Is een goede manier om in relatief korte tijd inzicht te krijgen in initiatieven die in de dorpen leven. De toelichting van bijvoorbeeld de watersportvereniging is verhelderend geweest voor het bepalen van mijn standpunt rondom de snelheidsbeperkingskwestie op de Neder-Rijn."

Wel wordt opgemerkt dat, hoewel het op zich verhelderend is, het vaak niet aansluit op de politieke actualiteit en ook lang niet altijd bepalend is voor de politieke agenda van de raad. Waar dan weer de opmerking tegenover staat dat raadsleden ook zelf een verantwoordelijk hebben voor de kwaliteit, relevantie en hoeveelheid vergaarde informatie. Het draagt volgens een enkeling alleen maar bij aan je beeldvorming indien het onderwerp nog in de commissie of raad besproken wordt.

Vervolgactie en verkleinen afstand tot inwoners

De beeldvorming via raadsontmoetingen leidt nog lang niet in alle gevallen tot een vervolgactie. In bepaalde gevallen is dat ook niet nodig.

"Soms wel soms niet. Hoeft ook niet per se vind ik. Het gesprek en contact met inwoners (wellicht eerder onbekenden) is al van toegevoegde waarde. Voorbeeld vervolgactie is de watersportvereniging; dat heeft in de fractie geleid tot het opstellen van motie om breder naar snelheid te kijken dan louter het verbieden van gemotoriseerde vaartuigen."

"De discussie m.b.t. Parenco is een maatschappelijk vraagstuk dat urgent en actueel is. Daar kun je dus iets mee. Andere onderwerpen zoals de afvalbrigade zijn meer informerend van aard en komen wellicht in een later stadium van pas."

Een meerderheid van de respondenten van de enquête is van mening dat de externe raadsontmoeting bijdraagt aan het betrekken van inwoners bij de lokale politiek en in die zin het verkleinen van de afstand tussen de inwoner en raad. Het is goed dat er een "directe vorm" is waarin inwoners een plan of idee kunnen presenteren aan de raad. En getuige het aantal mensen dat daar al gebruik van heeft gemaakt, voorziet dit in een behoefte.

Er worden ook kritische kanttekeningen gemaakt over het al dan niet verkleinen van de afstand tussen inwoner en raad.

"Ik vraag me af of een individuele inwoner voldoende op de hoogte is en deze barrière kan en durft te nemen. Maar dat mag geen reden zijn om hiermee niet door te gaan. Sommige innovaties en nieuwe ideeën hebben tijd en gewenning nodig."

"Het is één van de manieren om de afstand te verkleinen. Blijft toch nog wel een hele stap voor de burger."

Reacties uit de diverse interviews.

Inwoners (deelnemers aan een raadsontmoeting)

De deelnemende inwoners zijn doorgaans actief geattendeerd op de mogelijkheid om deel te nemen aan een raadsontmoeting. Wethouders, ambtenaren, griffie of raads- en commissieleden zijn degenen geweest die de raadsontmoeting onder de aandacht hebben gebracht.

De deelnemers vonden de informatie voorafgaand aan de raadsontmoeting voldoende. Ze hebben een uitnodiging ontvangen per e-mail en daarin stond de informatie vermeld. Ook zijn sommigen daarna op de website gaan kijken om meer informatie te zoeken. Eén deelnemer is zelfs aanwezig geweest bij andere raadsontmoetingen om te zien hoe een dergelijke bijeenkomst verloopt.

Een enkeling vond de informatie onvoldoende of heeft dit "over het hoofd gezien". Daardoor viel de bijeenkomst ook tegen. De verwachtingen waren anders.

"Ik heb vooraf geen informatie gehad. Wel een uitnodiging. Het kan wel zijn dat daar informatie in stond, maar dat is dan niet beklijfd. Ik dacht dat een ontmoeting betekent dat het een open gesprek zou zijn en geen verhoor."

Over het algemeen waarderen de deelnemers de mogelijkheid die geboden wordt om met de raad 'in gesprek' te gaan. Wel geven zij een aantal adviezen mee. Maak de bijeenkomsten minder formeel en doe aan verwachtingsmanagement. Dat kan door vooraf en bij aanvang van de vergadering door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is, maar ook achteraf over het vervolg.

De voorzitter heeft hier een duidelijke taak. Hij/zij zou open moeten vertellen dat het een niet genotuleerde raadsontmoeting is. En aangeven dat iedereen spreekt in alle openheid en vrijheid, maar dat er geen toezeggingen worden gedaan.

Wat betreft de wijze van bejegening van deelnemers geldt dat je serieus wilt worden genomen, maar het kan wel wat laagdrempeliger.

"Het voelt nu als een verhoor in een rechtbank. Met microfoons werken, komt wel erg formeel over. Ook de opstelling zorgt voor een niet comfortabele situatie (tribunaal). Het moet een ontmoeting zijn. Doe niet zo formeel. Laat het gesprek ontstaan."

"Het zou een open gesprek moeten zijn met ruimte voor de deelnemers om zorgen hun te uiten. Er ontspon zich echter een discussie onder de commissieleden. Er werd zelfs tegen mij gezegd; "het valt toch wel mee"."

"We kregen de indruk dat de vertegenwoordigers van de fracties er vooral voor zichzelf zaten."

De andere kant van de medaille is wel dat: "dat je ook weer niet in de kroeg zit". Het is een bijeenkomst van de gemeenteraad en daar hoort "wel enige stijl bij".

Er wordt door een deelnemer gezegd dat raads- en commissieleden zich bewust dienen te zijn dat het betrekken van inwoners niet betekent dat je in alles wat zij vinden mee moet gaan.

"Gemengd positief, men moet oppassen dat meer betrokkenheid niet leidt tot te veel 'pleasen' van de betrokkenen, juist omdat niet alle inwoners evenveel deelnemen, loopt men het risico dat betrokkenheid voordelen geeft aan de personen die dit zijn, terwijl men juist gekozen heeft voor het systeem van raadsleden en het geven van verantwoording aan deze mensen."

Tops en tips van deelnemers:

- Minder formeel;
- Afspreken wie de ontvangst doet;
- Meelopen met deelnemer na afloop van de bijdrage, zodat ze hun ervaring kunnen delen;
- Meer onder de aandacht brengen dat je informeel de raad kunt ontmoeten met je zorgen, en met je ideeën;
- Waar mogelijk gebruikmaken van een externe locatie;
- Vooraf goed aan verwachtingsmanagement doen;
- Per e-mail voorbereiden voldoet prima;
- Laat de voorzitter van de ontmoeting vooraf telefonisch contact opnemen;
- Verslag van raadsontmoeting is wel fijn, maar dat kan ook een korte impressie zijn van de raadsontmoetingen en die op de website plaatsen;
- De voorzitter zou bij de samenvatting goed moeten aangeven wat er verder gaat gebeuren.

Burgemeester en wethouders

Door de bank genomen vindt de meerderheid van de wethouders de externe raadsontmoetingen "een mooie toevoeging". Eén wethouder is niet enthousiast, dat komt doordat deze de raadsontmoeting als "rommelig" ervaart en van mening is dat "doel en resultaat van de ontmoeting niet bij elkaar komen".

De burgemeester vindt het vooral belangrijk dat de dialoog op gang komt. Dit is op dit moment nog niet het geval. De burgemeester zou het een goed idee vinden om onderwerpen van een raadsvoorstel te agenderen voor een raadsontmoeting. Als voorbeeld noemt ze het onderwerp kinderarmoede. Wanneer dit in een bepaalde cyclus geagendeerd is voor een commissie en de raad, zou de raad het onderwerp daaraan voorafgaand kunnen agenderen in een raadsontmoeting om over het onderwerp de mening van inwoners daarover op te halen.

Er is een aantal verbeterpunten genoemd door de burgemeester en wethouders. Deze verbeterpunten komen grotendeels overeen met de verbeterpunten die ook door de raads- en commissieleden worden genoemd en betreffen:

- De zaalopstelling;
- Een meer informele setting;
- De wijze van vragen stellen;
- Het verwachtingsmanagement bij deelnemers;
- Het vervolgproces.

Als tips geven de wethouders mee om te investeren in de cultuur van vragen stellen. Er wordt een aantal suggesties gedaan voor de setting; marktkraampjes, statafels, externe locatie. In elk geval dient de setting bij te dragen aan een meer informele setting. In sommige gevallen is het goed wanneer ook een ambtenaar of wethouder aan tafel aan kan schuiven. Bijvoorbeeld om technische vragen snel te beantwoorden of feitelijke onjuistheden te corrigeren.

Tot slot adviseren de wethouders om aandacht te hebben voor het verwachtingsmanagement richting inwoners en goede afspraken te maken over het vervolgtraject en die ook te delen met de inwoners.

Voorzitters

Ook bij de voorzitters overheerst het gevoel dat de externe raadsontmoetingen wat minder formeel kunnen. Hoewel één voorzitter opmerkt dat de inwoner wel het gevoel moet krijgen dat hij serieus ontvangen wordt. "Hij komt voor de gemeenteraad en niet voor een borrelpraat." Inwoners weten dat ze komen in een formele setting. Dat neemt niet weg dat voorkomen moet worden dat raad en inwoners letterlijk tegenover elkaar zitten.

De voorzitters zien duidelijk een taak weggelegd voor henzelf wat betreft het bewaken van de sfeer van de bijeenkomst.

"De voorzitter moet de inwoners beschermen. Een inwoner moet geen vragen krijgen die hij niet moet/kan beantwoorden en ook niet verleid worden om de vraag wel te beantwoorden."

"Als voorzitter heb je ten dele invloed op de sfeer en de vragen die gesteld worden. We zouden ons meer moeten laten opleiden daarin. De drempel is nog steeds best hoog voor inwoners. Iedereen zou nog eens getraind moeten worden hoe je gastvrij bent."

Over het verwachtingsmanagement en de ontvangst van de inwoners zijn de voorzitters het eens. Dit behoeft enige aandacht. Er moeten heldere afspraken over worden gemaakt. Gesuggereerd wordt om een "gastvrijheidsdienst" in te voeren.

6.2. Conclusies m.b.t. externe raadsontmoetingen

Conclusies

Op basis van de verkregen informatie komt de werkgroep tot de voorzichtige conclusie dat de externe raadsontmoetingen voorzien in een behoefte en een positieve bijdrage leveren aan het verkleinen van de afstand tussen inwoners en gemeenteraad. Er wordt bewust gesproken van een 'voorzichtige' conclusie omdat een dergelijke, voor onze gemeente, innovatieve verandering de tijd nodig heeft zich te zetten.

Waren de eerste raadsontmoetingen vrij vlot gevuld met onderwerpen, het aanbod lijkt nu wat 'op te drogen'. Om de externe raadsontmoetingen meer onder de aandacht te brengen van inwoners wordt op dit moment gebruik gemaakt van de website en van de verwijfsfunctie door raads- en commissieleden, wethouders en ambtenaren.

Verschillende op het uitvoeringsvlak liggende aspecten zijn voor verbetering vatbaar. Zo wordt veelvuldig gesproken over de 'te formele setting' van de raadzaal en de behoefte om meer op locatie te vergaderen.

Geconcludeerd kan worden dat vooral de wijze van vragenstellen de nodige aandacht en verbetering behoeft. Dit gevoel leeft breed onder alle ondervraagden.

De zaalopstelling draagt niet bij aan de gastvrijheid die beoogd wordt met het gemoderniseerde vergaderstelsel. De positie van het projectiescherm hangt op een onhandige plek in de raadzaal.

De beeldvorming via raadsontmoetingen leidt nog lang niet in alle gevallen tot een vervolgactie. Dit is ook niet altijd nodig. Duidelijkheid hierover naar deelnemers is wel gewenst

Met het doorvoeren van de hierna te noemen aanbevelingen kan de externe raadsontmoeting uitgroeien tot een instrument dat bijdraagt aan een meer interactieve relatie tussen inwoner en raads- en commissieleden.

6.3. Interne raadsontmoetingen.

Wat hierna is te lezen, heeft enkel betrekking op de interne raadsontmoetingen. Dus de ontmoetingen waarbij de ambtelijke organisatie en/of het college raads- en commissieleden informeren over de stand van zaken rondom projecten, bijpraten op thema's, maar ook informatie willen ophalen om beleids- of besluitvorming voor te bereiden voor de raad.

De vraag naar de tevredenheid over de organisatie, structuur en inhoud van interne raadsontmoetingen betreft o.a. de informatie die vooraf verstrekt wordt, de bekendmaking van de raadsontmoeting, het aantal ontmoetingen, de spelregels, de zaalopstelling, de wijze van vragen stellen, de algehele sfeer.

Algemeen

Over de gehele linie zien we dat raads- en commissieleden, op een paar onderdelen na waar later nader op wordt ingegaan, overwegend tevreden zijn met de interne raadsontmoetingen. Sterker nog bij het invullen van de algemene vragen wordt regelmatig "zeer tevreden" aangekruist.

Het feit dat de organisatie en het college op deze manier informatie deelt met de raad wordt doorgaans zeer gewaardeerd. Een meerderheid van de respondenten zegt dat de informatie onontbeerlijk is bij het vervullen van je taken als raads- en commissielid.

"Het kan zeer verhelderend werken wanneer er tijdig in processen een goed beeld gegeven is waar de organisatie mee bezig is en welke koers men vaart."

"Het is cruciaal dat er centraal een inzicht wordt gegeven aan stand van zaken vanuit organisatie. Inzicht en feiten zijn noodzakelijk om controlerende taak uit te kunnen oefenen."

"Er zijn duidelijk onderwerpen die gebaat zijn bij meer en betere beeldvorming voorafgaand aan eventuele oordeelsvorming. Een actueel voorbeeld is de openbare verlichting."

Wel wordt door een enkeling de kanttekening gemaakt dat in sommige gevallen de "oude" opzet net zo goed, zo niet beter werkte. Als voorbeeld wordt dan het cockpitoverleg genoemd m.b.t. Ruimtelijke Ordening projecten.

Dat liep prima met veel mensen aan tafel van alle fracties. Dat ging ook prima zonder voorzitter uit de raad. In deze context wordt dan ook opgemerkt dat het door de spelregels een meer formele avond is geworden i.p.v. "een avondje benen op tafel".

Daar staat tegenover dat het strakke keurslijf de laatste tijd wat lossier wordt gelaten. Zeker wat betreft de zaalopstelling. Hierover straks meer.

"Terecht wordt er geëxperimenteerd met de verschillende (beperkte) mogelijkheden die de raadszaal en het bestaande meubilair hebben."

"Gaaf steeds beter nu de participanten langzamerhand door krijgen dat het keurslijf echt niet zo strak is."

Informatie voorafgaand aan ontmoeting

Over de 'informatie voorafgaand aan de interne ontmoeting' wordt verschillend gedacht. Het hangt daarbij vooral af van wat de insteek en doelstelling van de avond is. In de praktijk is gebleken dat de organisatie/het college er behoefte aan heeft om informatie op te halen bij de raads- en commissieleden. Dat heeft gezorgd voor enige verwarring, zeker wanneer vooraf geen informatie wordt gedeeld en hierover vooraf geen helderheid is verschaft.

Uit de enquête blijkt dat, wanneer de organisatie informatie wil ophalen bij de raadsfracties, informatie voorafgaand aan de ontmoeting doorgaans als noodzakelijk wordt gezien.

"De interne raadsontmoeting wordt door de organisatie vaak gebruikt om de meningen te peilen; te toetsen hoe een onderwerp ligt. Informatie vooraf over het onderwerp is dan bijna zelfs noodzakelijk. "

"Niet alleen info vooraf is belangrijk, maar ook de eventuele werkvorm en het doel dat de organisatie met de ontmoeting heeft."

De andere kant is wel dat je hierdoor verder wegdrijft van de oorspronkelijke bedoeling van een interne raadsontmoeting; namelijk raads- en commissieleden bijpraten rondom de stand van zaken van diverse dossiers. Of dit onwenselijk is, is een vraag die niet beantwoord is in deze enquête. Wel komt naar voren dat helderheid vooraf veel verwarring en/of ergernis weg kan nemen.

"Er zijn niet zoveel onderwerpen waarbij het logisch is dat er voorafgaand informatie moet zijn. Als dat wel zo is, komt de raadsontmoeting al snel dicht bij een raadscommissie (oordeelvormend).

"Er moet zeer duidelijk aangegeven worden of de organisatie komt brengen of halen of allebei. Dat is nu nog niet altijd zo en het maakt een wezenlijk verschil voor de voorbereiding in de fractie. Als er informatie opgehaald wordt, moeten er meer stukken ter voorbereiding zijn, zodat fracties kunnen lezen en overleggen en hun standpunten bepalen. Dat is een heel ander soort bijeenkomst."

Zaalopstelling en positie projectiescherm

Het zal niet als een verrassing komen dat ook bij de interne raadsontmoeting de positie van het presentatiescherm tot ontevredenheid leidt. Ander punt van ergernis zijn de soms slecht leesbare presentaties (kleine letters en veel tekst op een sheet). Het wordt gewaardeerd dat er op dit moment meer flexibel wordt omgegaan met de zaalopstelling. De opstelling zou volgend moeten zijn aan het te behandelen onderwerp. Dat lost dan ook het, door sommigen gevoelde 'probleem' op dat er maar twee personen per fractie aan tafel mogen zitten.

"Ligt erg aan de boodschap, een lekkere informele bioscoopopstelling is vaak het prettigst en meest uitnodigend voor 'interactie' en uitwisselen info. En daar gaat het toch om!"

"Jammer dat het aantal deelnemers per fractie beperkt is."

Aantal interne ontmoetingen en onderwerpen

Over het aantal ontmoetingen is men redelijk tevreden. Een enkeling ziet overigens liever dat er meer externe ontmoetingen worden gepland. Eén respondent doet de suggestie dat interne ontmoetingen gekoppeld zouden kunnen worden aan de commissies. Ook vanwege het feit dat commissies vaak lege agenda's hebben.

"Het leidt duidelijk tot minder 'at random'-avondjes in vergelijking tot de vorige raadsperiodes."

"Veel interne ontmoetingen, liever meer extern."

Aan de andere kant zijn er respondenten die het gevoel hebben dat er "te veel wordt gestuurd vanuit de organisatie en dat daarbij minder ingespeeld wordt op de wensen van de raad". Dat geldt dan niet alleen voor wat betreft het aantal ontmoetingen, maar ook wat betreft het onderwerp dat geagendeerd wordt en hoe dit geagendeerd is (wijze van behandelen).

"Het is de vraag of sommige onderwerpen wel thuishoren op deze agenda."

"Ik heb soms moeite met de zogenaamde "Benen op tafel" gesprekken omdat daarin allerlei informatie wordt gedeeld waarvan het lastig is om hier iets politiek mee te doen. De raadsleden worden wel geïnformeerd maar het is op een informele wijze. Soms zou je de informatie die je daar krijgt liever via de "officiële weg" zien zodat je het college daar ook op kunt aanspreken."

Wat betreft de tijd die besteed wordt aan de onderwerpen en het aantal onderwerpen per avond zijn de meningen verdeeld. Sommigen vinden dat voorzitters te "krampachtig" vasthouden aan de klok. Ook is een enkeling van mening dat de voorzitter juist onvoldoende de tijd bewaakt. Het zou meer duidelijkheid geven wanneer van tevoren duidelijk is hoeveel tijd er per onderwerp is uitgetrokken.

"Vroeger hadden we bijeenkomsten met slechts 1 onderwerp. Nu zijn er soms een paar onderwerpen per avond en dus vergt dit sturing op tijd. Voor de meeste onderwerpen moet dat probleemloos kunnen, maar zo is het niet altijd. Gaat met steeds meer ervaring (bij agendacommissie) ongetwijfeld steeds beter."

"De voorzitter heeft een taak om ervoor te zorgen dat elke fractie voldoende tijd krijgt."

"Dingen die voorheen soms een hele avond kostten, kunnen nu in een halve bijeenkomst."

Ontmoetingen op locatie

Hier hoeft nauwelijks over uitgeweid worden; raadsontmoetingen op locatie worden zeer op prijs gesteld.

"Deze heb ik als zeer positief en leerzaam ontvangen."

"Het is belangrijk dat de raad op bezoek gaat bij partners. Dat geeft een gevoel van (gezamenlijke) betrokkenheid en interesses."

"Bijzonder plezierig, informatief, 'op pad met je collegae' Een inkijkje in de keuken van organisaties geeft letterlijk een breder beeld; heeft zeker meerwaarde!"

"Informatief en door de setting ook minder formeel."

Uiteraard worden er hier en daar ook wat kanttekening gemaakt. Zo vindt een enkeling dat deze raadsontmoetingen op locatie "niet wezenlijk anders zijn dan wat we vroeger 'werkbezoeken' noemden". Wel is het goed dat ze logisch ingebed zijn in de agendastructuur. Dat maakt dat raads- en commissieleden dit beter kunnen inplannen.

Een kritische kanttekening wordt nog geplaatst wat betreft het tijdstip waarop deze ontmoetingen soms gepland worden.

"Door het onmogelijke begintijdstip (namiddag, rond etenstijd) kan ik niet aanwezig zijn. De afspraak is dat bijeenkomsten om 20.00 uur beginnen. Hierdoor mis je als raads- en commissielid belangrijke info!"

Spelregels, vertrouwelijkheid en openbaarheid

Net als bij de externe raadsontmoeting wordt ook hier opgemerkt dat het niet zo zeer is dat de spelregels onduidelijk zouden zijn, maar meer dat deze niet altijd worden nageleefd. Een respondent ziet hier ook duidelijk een rol voor de voorzitters. Niet alleen tijdens een interne ontmoeting, maar ook voorafgaand in de agendacommissie.

In de agendacommissie zouden "mogelijke valkuilen" goed moeten worden doorgesproken. Wanneer aan een goed verwachtingsmanagement wordt gedaan, komt dat de sfeer in een bijeenkomst ten goede.

"Het zou goed zijn dat de voorzitter vooraf duidelijk aangeeft hoe de spelregels zijn."

Het zal niemand verbazen dat menigmaal de 'status' van de interne raadsontmoeting als aandachtspunt naar voren is gebracht. Breed wordt de behoefte gevoeld om hier helderheid in te krijgen.

"Duidelijkheid over vertrouwelijke c.q. open bijeenkomsten is zeer wenselijk. Wie mag wel aanwezig zijn en wie niet."

"Het zou mooi zijn als we een formele oplossing weten te vinden voor geheime/vertrouwelijke informatieoverdracht."

“Een raadsontmoeting is bedoeld voor inwoners. Intern en extern is verwarrend. Hou het idee van raadsontmoeting alleen bij inwoners en noem de externe raadsontmoeting anders. Benen op tafel of iets dergelijks.’

“Vooraf rond vertrouwelijkheid/ geheimhouding, zoals bij de grondposities moeten we nog wel iets bedenken (de raadsontmoeting is geen onderdeel van de gemeentewet).”

In dat kader wordt eveneens opgemerkt dat ook de interne ontmoetingen gewoon openbaar zouden moeten zijn. “Ook de inwoner is geïnteresseerd in onderwerpen die daar worden behandeld”. En als dat niet wenselijk is, dan kan je die onderwerpen beter bespreken in een commissie. Dan is er gelegenheid om je als raads- en commissielid politiek uit te spreken over een onderwerp.

Wat betreft het live uitzenden en het opnemen van deze bijeenkomst is door één respondent aangegeven dat het prettig zou zijn wanneer juist ook deze ontmoetingen worden opgenomen. Reden die hiervoor gegeven wordt, is dat je als raads- en commissielid informatie mist die van belang is voor het raadswerk wanneer je een keer niet aanwezig kunt zijn.

Vragen stellen

Regelmatig is aangegeven dat het vragen stellen in een interne raadsontmoeting de nodige aandacht behoeft. Het lijkt alsof het stellen van open vragen niet meer hoeft in een interne raadsontmoeting. Dat is jammer, omdat het ook hier gaat om beeldvorming en niet zo zeer oordeelsvorming. Het is juist de bedoeling zoveel mogelijk informatie op te halen.

Het trekken van -eigen-conclusies of het meegeven van kwalificaties rondom de geagendeerde onderwerpen komt te vaak voor (bijv. bij de presentatie over de CO2-prestatieladder).

Ook wordt wederom het formele karakter van de bijeenkomst genoemd als minpuntje. Het helpt ook niet dat het niet altijd duidelijk is wat er van raads- en commissieleden wordt verwacht. Wat dat betreft ligt er vooraf een taak voor de agendacommissie en tijdens de bijeenkomst bij de voorzitter om een en ander in goede banen te leiden.

“Open en verduidelijkend zijn de vragen niet altijd, maar het doel van de interne raadsontmoeting is soms ook ‘ophalen’.”

“Het vergt een goede afstemming tussen de inleider en de voorzitter. Raads- en commissieleden zijn niet verplicht om vragen te stellen! De voorzitter moet technisch de mogelijkheid hebben om iemands microfoon uit te schakelen omwille van de voortgang.”

Overige aspecten rondom de interne raadsontmoetingen

Relevantie voor raads- en commissiewerk

Het algemene beeld van de enquête laat zien dat men van mening is dat de tijdens de interne raadsontmoetingen verkregen informatie zeker bijdraagt aan de beeldvorming van de raads- en commissieleden. In die zin is ook de hier verkregen informatie relevant voor het raads- en commissiewerk.

Fijn dat er diep op een onderwerp ingegaan wordt en dat je vragen kan stellen aan wethouder en/of verantwoordelijke ambtenaar.

Een kritische kanttekening komt van een respondent die opmerkt dat de informatie soms dubbel wordt gegeven, zowel schriftelijk als mondeling. Tijdens de actieve informatieplicht, tijdens een raadsontmoeting en dan ook nog via raadsbrieven.

Afhankelijk van het te behandelen onderwerp is er behoefte aan meer discussie. Vooral wanneer het agendapunt de voorbereiding van beleidstukken betreft en eerst via een raadsontmoeting komt.

“Lastig is dat je alleen maar vragen mag stellen. Hier zou wat meer discussie op zijn plaats zijn zodat het ook meegenomen kan worden door de opstellers van de stukken. Nu is vaak onduidelijk wat er gebeurt met de inbreng van de raads- en commissieleden.”

Daartegenover staat de mening dat wanneer de besproken onderwerpen terugkomen in een raadsvoorstel en worden besproken in commissies en raadsvergadering, de behandeling in een raadsontmoeting juist bijdraagt aan de beeldvorming rondom het onderwerp. Er zijn onderwerpen die gebaat zijn bij meer en betere beeldvorming voorafgaand aan een eventuele oordeelsvorming. Als voorbeeld wordt het onderwerp “openbare verlichting” genoemd.

Vervolgactie

De beeldvorming via raadsontmoetingen leidt volgens de meeste respondenten, vaker dan bij externe raadsontmoetingen, tot een vervolgactie.

Een vervolgactie die genoemd wordt is het stellen van schriftelijke vragen aan het college, zoals het geval was bij de “openbare verlichting”.

Drie respondenten geven aan nog weinig gemerkt te hebben van vervolgacties. Dat wordt niet als iets negatiefs ervaren.

“Vaker is het de voorbereiding op een onderwerp dat later terugkomt in de commissie en raad, en dus een extra stap in de informatievoorziening. Ik ervaar dat als heel prettig en zinvol.”

“Een vervolgactie ligt hierbij niet voor de hand omdat het een soort voorwas is voor de eigenlijke discussie.”

Reacties uit de diverse interviews.

Burgemeester en wethouders

De wethouders vinden het doorgaans prettig om te laten zien aan de raads- en commissieleden waar ze staan in een proces. Op die manier kan je raads- en commissieleden daarin meenemen. Evenals bij de externe raadsontmoetingen worden door de wethouders opmerkingen over de setting. Soms vormt de formele setting een barrière om de goede discussie op gang te brengen. Een goed gekozen werkvorm kan bijdragen aan de sfeer en de gevoerde discussie tijdens een bijeenkomst. Bij de provincie werken ze met "technische briefings". Tijdens een dergelijk technische briefing kan je de klokken gelijkzetten en raads- en commissieleden kunnen dan meer mee genomen worden.

De wethouders vinden het prettig wanneer zij ook informatie met de raads- en commissieleden kunnen delen die "niet direct in de krant hoeft te komen". Daar moet je met elkaar goede afspraken over maken.

Eén van de wethouders vindt ook deze bijeenkomsten "rommelig". De betreffende wethouder wil liever in een informele setting met raads- en commissieleden 'sparren'. "Je zou niet aan hen moeten hoeven trekken om aanwezig te zijn bij bijeenkomsten. Informatie met elkaar delen is belangrijk."

De burgemeester is enthousiast over de interne raadsontmoetingen, zeker wanneer de werkvorm wat lossier wordt gelaten. Het is belangrijk dat de discussie tijdens een raadsontmoeting gaat over de inhoud en niet over het systeem of de werkvorm. Vertrouwelijkheid en geheim blijven onderwerpen die om aandacht vragen.

Als verbeter- en aandachtspunten geven de burgemeester en wethouders de volgende punten mee.

- Zorg voor een flexibele en informelere setting waarbij de vorm het onderwerp volgt;
- Zorg dat helderheid bestaat over de status van een bijeenkomst en informatie;
- Maak vooraf goede afspraken met elkaar;
- Op locatie vergaderen werkt goed.

Voorzitters

Ook de voorzitters hebben behoefte aan helderheid over het al dan niet besloten karakter van een interne raadsontmoeting. Hierover moeten heldere afspraken worden gemaakt die worden vastgelegd in de spelregels. Vooraf moet duidelijk zijn wat de bedoeling is. Een informelere setting is prima. Welke, is afhankelijk van het te behandelen onderwerp.

Eén voorzitter vindt het belangrijk dat er een voorzitter vanuit de raad de regie heeft. De vorm kan dan verder vrij worden gelaten, maar parallelle sessies hebben niet de voorkeur.

De informatie dient centraal te worden gehouden. Die mening wordt niet gedeeld door de andere voorzitters. Wel zijn alle voorzitters het erover eens dat het erg belangrijk is dat het doel van de bijeenkomst helder dient te zijn.

6.4. Conclusies m.b.t. interne raadsontmoetingen

Conclusies

Op basis van de verkregen informatie komt de werkgroep tot de conclusie dat de informatieverschaffing door organisatie/college voorziet in een behoefte bij de raad. De informatie maakt dat de raad op een goede manier invulling kan geven aan zijn taken.

Of hiervoor de interne raadsontmoeting het aangewezen instrument is of dat hiervoor bijvoorbeeld een andere benaming moet worden gevonden, daarover zijn de meningen verdeeld. Er is in elk geval onder alle respondenten behoefte aan duidelijkheid rondom de interne raadsontmoetingen en die behoefte betreft het gehele spectrum van de interne raadsontmoeting, agendering, status, onderwerpen, doel, opstelling, etc.

Vooraf de status van de bijeenkomsten en van de verkregen informatie leidt tot verwarring. Vooraf moet helder zijn of een bijeenkomst vertrouwelijk is en wie er dan aanwezig mag zijn. Dit moet expliciet geregeld en vastgelegd worden.

6.5. Raadscommissies.

Wat hierna is te lezen, heeft enkel betrekking op de raadscommissies. Dus de oordeelvormende fase waarbij raads- en commissieleden het college en de ambtelijke organisatie kunnen bevragen over een raadsvoorstel dat voorligt en bij elkaar kunnen peilen wat de voorlopige standpunten zijn met betrekking tot het onderwerp.

De vraag naar de tevredenheid over de organisatie, structuur en inhoud van de raadscommissie betreft o.a. het aantal commissies, de vergaderorde, de eerste termijn, de zaalopstelling, de gehele sfeer, etc. Raads- en commissieleden die in 2018 aan hun eerste termijn zijn begonnen, kunnen wellicht sommige vragen niet beantwoorden omdat ze geen vergelijkingsmateriaal hebben.

Algemeen

Over de gehele linie zijn de respondenten tevreden over de organisatie, structuur en inhoud van de commissies. Uiteraard wordt hier ook een aantal verbeterpunten meegegeven. Als positief punt wordt genoemd dat de commissies niet meer "gelabeld" zijn waardoor raads- en commissieleden automatisch met meer verschillende onderwerpen in contact komen. Dat brengt meteen ook een nadeel met zich mee. Je kunt als raads- en commissielid maar zo twee avonden in de weer zijn omdat jouw onderwerpen verdeeld zijn over de twee commissieavonden.

Het valt op dat er weinig raadscommissies zijn gepland deze periode. De vraag wordt gesteld of dit wellicht te maken heeft met de introductie van raadsontmoetingen. Maar een aantal respondenten denken eerder dat het niet functioneren van de Lange Termijn Agenda (LTA) hier debet aan is.

"Het lijkt er af en toe op dat zelfs twee raadscommissie per maand nog te ruim bemeten is. Maar dat heeft met de LTA te maken. Het is wel duidelijk dat drie raadscommissies niet meer nodig zijn nu meer informerende onderwerpen in de interne raadsontmoeting behandeld worden."

De eerste termijn (drie vragen)

Vooraf op de geïntroduceerde eerste termijn waar drie vragen gesteld mogen worden, is veel commentaar. Slechts drie respondenten zijn redelijk positief over deze termijn.

"De volgorde (vragen stellen in 1ste termijn, 2de termijn en 3de termijn) moest er even inslijten. Goed om eerst de vragen te behandelen!"

"Prima, op deze manier wordt het debat in vervolftermijnen gevoerd op basis van meer feitelijke inhoud (mits portefeuillehouder de antwoorden paraat heeft)."

"Het concept sta ik wel achter. Ik denk dat het vanzelf beter gaat."

Maar de meeste respondenten zien (nog) niet de toegevoegde waarde van de eerste termijn. Het heeft niet het gewenste effect en zorgt ervoor dat de derde termijn als een nachtkaars uitgaat. Bovendien wordt het als vervelend ervaren dat sommige raads- en commissieleden de eerste termijn toch starten met een betoog.

Het stellen van maximaal drie vragen in de eerste termijn voelt als een gekunstelde oplossing. Het wringt en voor belangstellenden kan de vergaderstructuur wellicht verwarrend zijn

"Drie vragen per fractie slaat door. Mensen gaan vragen stellen om het vragen stellen. Geen technische vragen, dat doe je maar bij de ambtenaar!"

"De 1ste termijn voegt niets toe. Het zijn over het algemeen technische vragen waar het college geen antwoord op kan geven. Deze vragen kunnen beter voorafgaande aan de commissie ingediend worden. Daardoor kan deze extra termijn vervallen en hou je twee termijnen over. De eerste termijn kan eventueel nog gebruikt worden om te reageren op gekregen antwoorden naar aanleiding van de vooraf gestelde technische vragen."

"Langzamerhand groeit het besef dat je geen drie vragen moet stellen! De ambitie om daarna meer debat te hebben komt niet altijd nog uit de verf."

Zaalopstelling

Uit de enquête blijkt dat een merendeel van de respondenten de intiemere vergadersetting waardeert. Het is fijn dat we niet meer in de grote raadsopstelling zitten met veel lege tafels. Een enkeling vindt het vervelend dat er geen naambordjes meer op de tafel staan en je geen vaste plek meer hebt.

"Een kleinere kring maakt dat er makkelijker een gesprek op gang komt."

Vergaderorde, onderwerpen en debat

Over de vergaderorde en het toepassen van de regels wordt, evenals bij de beide raadsontmoetingen, opgemerkt dat hier blijvend aandacht voor moet worden gevraagd. De regels moeten voor eenieder helder en duidelijk zijn neergelegd. De voorzitter dient deze goed te kunnen toepassen en raads- en commissieleden zouden ze meer moeten naleven. Eén respondent zegt dat je ervoor moet waken om te veel reglementair vast te willen leggen, "daardoor kunnen de democratische waarden in het geding komen."

Wat betreft de onderwerpen wordt het verband tussen de raadsontmoeting (beeldvorming) en de raadscommissie (oordeelvormend) nog gemist. In de interne raadsontmoetingen worden onderwerpen nu wel iets vaker al consulterend behandeld en zelfs voordat er een raadsvoorstel ligt. De externe raadsontmoetingen staan vaak los van de politieke actualiteit en leiden nog niet of nauwelijks tot 'agendasetting'.

"Doordat onderwerpen met een informatief karakter (beeldvormend) nu in de interne raadsontmoeting behandeld worden, zijn de agenda's van de commissies duidelijker geworden en feitelijk ontlast."

"Onderwerpen vanuit de raadsontmoeting komen nauwelijks of (nog) niet terug in de raadscommissie. Dus dit verband is er (nog) niet. Het lijkt er nu meer op dat inwoners hun verhaal kwijt kunnen in de raadsontmoeting en daar blijft het dan bij."

Een andere opmerking die is gemaakt, is dat er eigenlijk te weinig aanbod van belangrijke thema's en onderwerpen is geweest in de commissies.

Wel ervaart men voldoende ruimte voor discussie, het stellen van vragen etc.

Alleen komt het debat nog niet echt tot stand. De eerste termijn is er nu juist voor bedoeld om ervoor te zorgen dat daar de vragen worden gesteld, zodat het debat in de tweede termijn kan plaatsvinden.

"Er wordt nauwelijks op elkaars standpunten gereageerd. Debat moet je ook een beetje uitlokken door vragen te stellen aan elkaar. Gebeurt maar heel weinig. Kan zijn dat de standpunten al te veel van tevoren zijn ingenomen en men niet echt open staat voor andere standpunten of argumenten."

"Voorbeelden zijn de behandeling van stukken die niet van het college zijn, zoals de geagendeerde tekst van een spreker over het papiermuseum en het raadsvoorstel protocol persoonsgegevens van de raad zelf. Je merkt in die behandelingen dat het lastig is voor fracties als niet het college klaar zit om hun vragen en opmerkingen op af te vuren. Wie dan?"

Volgens respondenten heeft de nieuwe opzet van raadscommissies er niet toe geleid dat het debat beter gevoerd wordt. Het blijft nog te veel hangen in het stellen van vragen aan het college. Ook lijkt het erop dat raads- en commissieleden in de commissie alleen hun standpunt naar voren brengen en er niet echt open voor staan om dat standpunt te verrijken, laat staan aanpassen, met de inzichten van andere fracties.

Reacties uit de diverse interviews.

Burgemeester en wethouders

De meerderheid van de wethouders en de burgemeester ervaren de eerste termijn waarin drie vragen kunnen worden gesteld als een soort 'moeten'. Termijnen 1 en 2 bundelen is misschien beter en dan zou je de technische vragen vooraf schriftelijk moeten stellen. Het stellen van detailvragen zit in de cultuur hier en blijft lastig. Het stellen van detailvragen in een commissie leiden af van de hoofdzaak. Dat is jammer.

Het bestuurlijk gesprek zou in de commissie moeten plaatsvinden. Om dat te bevorderen is er een rol weggelegd voor de voorzitters. Het is niet altijd helder voor de mensen op de tribune waar de discussie over gaat. Dat heeft ook met de setting van de vergadering te maken. De commissieleden stellen vragen aan het college en het college antwoordt.

Eén wethouder vindt het onhandig om vanaf het begin aan tafel te zitten als wethouder. Niet alleen omdat het lastig is om aan tafel met je ambtenaar te overleggen, maar vooral omdat dan meteen alle vragen en opmerkingen gericht worden aan het college en dus een onderling gesprek tussen fracties nauwelijks tot stand komt.

Het valt de wethouders en de burgemeester op dat er veelvuldig gebruik wordt gemaakt van de rondvraag deze periode. Het is niet helemaal duidelijk welke regels voor de rondvraag gelden. Dat zou duidelijker mogen.

De afspraken hierover moeten goed worden doorgesproken. Er is nu regelmatig van een mismatch. Er worden vragen gesteld die niet vooraf bekend zijn bij het college en dan niet meteen beantwoord kunnen worden omdat ze bijvoorbeeld erg gedetailleerd en technisch zijn of omdat de portefeuillehouder net niet (meer) aanwezig is. Een oplossing kan zijn de rondvraag voor aan de agenda te plaatsen en de vragen vooraf in te dienen via de griffie.

De zaalopstelling is verder wel verbeterd. De raads- en commissieleden zitten dicht bij elkaar.

Als verbeter- en aandachtspunten geven de burgemeester en wethouders de volgende punten mee.

- Oplossing zoeken voor de vele technische vragen;
- Introduceer het onderwerp waarover gesproken gaat worden kort voor de publieke tribune;
- Rondvraag vooraan agenda plaatsen;
- Vragen voor rondvragen vooraf doorgeven;

Voorzitters

De drijfveer voor het introduceren van deze eerste termijn was om te voorkomen dat er meteen vragen worden afgevuurd op het college. Het is eigenlijk een nulde-termijn. Had beter zo genoemd kunnen worden. Als het niet lukt, moeten we deze termijn gewoon weglaten, zegt een voorzitter. Twee andere voorzitters beginnen de eerste termijn juist te waarderen. Het idee erachter is goed maar de uitvoering pakt nog niet goed uit. Daar heb je als voorzitter ook een rol in. Wat betreft de vergadercultuur en de discipline van raads- en commissieleden is een wereld te winnen. Dat ligt niet alleen aan een te lege agenda.

Ook de voorzitters vinden de opstelling van de commissievergadering beter nu. "Het is meer 'intiem' nu we dicht bij elkaar zitten. Er is een betere interactie. Ook hier geldt overigens het manco van eenzijdig projecteren.

Als verbeterpunten noemen de voorzitter de volgende zaken:

- Terug naar twee termijnen indien nodig en anders helder maken wat de bedoeling is;
- Vragen voor rondvragen vooraf doorgeven;
- Introduceer kort het onderwerp ten behoeve van de publieke tribune;
- Rondvraag naar voren op agenda;
- Staand je betoog doen en gebruik interruptiemicrofoon.
- Vragen voor rondvragen vooraf doorgeven.

6.6. Conclusies m.b.t. raadscommissies

Conclusies

Op basis van de verkregen informatie komt de werkgroep tot de conclusie dat de raadscommissies nieuwe stijl nog geen wezenlijke bijdrage leveren aan het gemoderniseerde vergaderstelsel en efficiënter zouden kunnen. Dat wil overigens niet zeggen dat men de raadscommissies niet waardeert. Een raadscommissie voorziet in de behoefte om met elkaar, het college en de ambtelijke organisatie van gedachten te wisselen.

De regelgeving over de vergaderorde wordt onvoldoende opgevolgd (o.a. de eerste termijn). De introductie van de eerste termijn heeft niet geleid tot het gewenste effect, namelijk dat na beantwoording van de vragen meer ruimte zou ontstaan voor het onderlinge debat. Mede hierdoor is de gewenste cultuurverandering, passend bij het vergaderen volgens de B.O.B.-methode, nog niet helemaal van de grond gekomen.

In het verlengde van de opmerking over de B.O.B-methode kan geconcludeerd worden dat er nog geen echte samenhang is tussen de externe raadsontmoetingen en de raadscommissie. Die samenhang is er wel in enige mate tussen de interne raadsontmoeting en de raadscommissie.

Het terugbrengen van het aantal commissies naar twee vergaderavonden en het loslaten van het 'labelen' van een commissie werkt volgens verwachting.

Het ontbreken van een goed werkende LTA is mede debet aan het ontbreken van een overzicht wat betreft onderwerpen en thema's voor de commissies. Breed wordt ervaren dat er weinig aanbod aan onderwerpen te zijn voor de commissies.

6.7. Raadsvergadering.

Wat hierna is te lezen, heeft enkel betrekking op de raadsvergaderingen. Dus de besluitvormende vergadering van de raad.

De vraag naar de tevredenheid over de organisatie, structuur en inhoud van raadsvergaderingen betreft o.a. de informatie die vooraf verstrekt wordt, de bekendmaking van de raadsontmoeting, het aantal ontmoetingen, de spelregels, de zaalopstelling, de wijze van vragen stellen, de algehele sfeer. Raads- en commissieleden die in 2018 aan hun eerste termijn zijn begonnen, kunnen wellicht sommige vragen niet beantwoorden omdat ze geen vergelijkingsmateriaal hebben.

Algemeen

Over de gehele linie zien we dat raads- en commissieleden, op een paar onderdelen na waar later nader op wordt ingegaan, overwegend tevreden zijn met de raadsvergaderingen.

Uitersten zien we bij de regel dat er in de eerste termijn niet mag worden geïnterrupteerd. Waar de één aangeeft hier zeer tevreden mee te zijn, voelt een ander zich beperkt en vindt het jammer dat er hierdoor in de eerste termijn geen debat op gang kan komen.

“Goed dat je ongestoord je betoog kunt houden!”

“Het houdt het debat wel wat tegen op die manier. Andere kant is dat je ‘ongestoord’ je eigen verhaal kan houden, en elkaar pas in 2e termijn kan bevragen. Persoonlijk zou ik de regel afgeschaft willen hebben, omwille van een open debat vanaf begin én om af te raken van de (gelukkig minder wordende) voorleesstukjes.”

“Begrijp het nut van deze regel niet. Interrumpen moet op elk moment mogelijk zijn. Hierdoor ontstaat ook sneller een debat.”

Overigens wordt er volgens respondenten nog steeds geïnterrupteerd tijdens de eerste termijn. Over de algehele sfeer van de raadsvergaderingen zijn respondenten tevreden. Wel wordt een aantal keer opgemerkt dat sommige raadsleden wel erg veel tijd nemen om hun betoog te houden. Ook het herhalen van de standpunten uit de raadscommissie en het voorlezen de bijdragen blijven kleine, maar terugkerende ergernissen. Hier en daar wordt voorzichtig geopperd om toch eens aan spreektijden te gaan denken.

“Sommige fracties vragen wel heel veel tijd. Ook zijn er veel herhalingen.
Maximale
spreektijd per fractie?”

Hoewel de raadsvergadering voor de meeste respondenten nog “vertrouwd voelt” ook na de aanpassingen, blijven er nog genoeg zaken over die voor verbetering vatbaar zijn.

Zaalopstelling

Een onderwerp dat al vanaf het begin van de pilot de gemoederen sterk bezighoudt, is de zaalopstelling. En in dit geval niet in positieve zin. Ondanks dat er tussentijds al een aanpassing is doorgevoerd, blijft het 'wringen'. Uitgangspunt van de pilot was dat de raadsleden zoveel mogelijk met hun gezicht richting het publiek zouden moeten zitten. Immers als volksvertegenwoordigers wil je een zo open mogelijke houding hebben en niet met je rug naar de inwoners toe willen zitten.

Met onze raadzaal, het huidige meubilair en de bestaande techniek is dit echter een welhaast onmogelijke opgave gebleken.

Hoewel met de huidige opstelling het meest tegemoet wordt gekomen aan de wens om zo min mogelijk raadsleden met hun rug naar de publieke tribune toe te laten zitten, kunnen raadsleden elkaar nu veel minder goed zien. Vooral de positie van de fractie van de PRD wordt genoemd. "De PRD zit erg geïsoleerd van de andere fracties."

"Het blijft een worsteling met het bestaande meubilair en de positie van de publieke tribune."

"Zichtbaarheid van elkaar blijft lastig tijdens debat."

"We zitten nu wel meer gericht naar de tribune, maar minder naar elkaar toe. Hierdoor mis je de lichaamstaal van een deel van de leden. Het onderlinge debat is hierdoor ook minder."

"Raadsleden die aan 'lange kant' zitten, kunnen hun collega daar niet zien en in de ogen kijken."

Er worden verschillende oplossingen aangedragen. O.a. de oplossing om een deel van de raad op het podium laten plaatsnemen. Andere oplossingen betekenen in elk geval dat er meer raadsleden met hun rug naar het publiek zitten. Welke opstelling ook gekozen wordt van belang is dat de voorzitter iedereen goed kan aankijken en aanspreken.

Niet één respondent brengt het staand vergaderen als optie naar voren. In die zin dat raadsleden staand hun betoog houden daarbij gebruikmakend van een interruptiemicrofoon (zie verderop suggestie van de wethouders).

Onderwerpen en tijd

Veel opmerkingen worden gemaakt over de "magere agenda's" van de afgelopen maanden. Respondenten spreken hier hun verwondering over uit, "er is namelijk zo veel te doen". Als mogelijke oorzaak wordt de niet functionerende LTA genoemd.

"Bij een magere agenda krijg je de wet van klets (de tijd wordt wel volgepraat, of de raad bedenkt allerhande moties). "

"Het aantal onderwerpen mag meer zijn. Echter dat is afhankelijk van de aanvoer en invulling van de LTA."

"Ondanks het structureel ontbreken van agendapunten zijn we toch in staat om met elkaar veel tijd vol te praten."

Over het algemeen zijn de respondenten tevreden over de tijd die er is om een onderwerp in de raadsvergadering te behandelen.

Opgemerkt wordt wel dat het erop lijkt dat, als gevolg van de lege agenda's, meer 'moties vreemd aan de orde' worden ingediend. Dit pakt niet altijd goed uit voor de lengte van de raadsvergadering zelf.

"Ze zouden korter kunnen zijn. Ik merk dat door de vele moties vreemd aan de orde van de dag de vergadering te lang duurt. Wordt een motie vreemd niet regelmatig oneigenlijk gebruikt?"

Efficiënter verloop raadsvergadering en besluitvorming

Respondenten hebben niet direct de indruk dat, door de modernisering van het vergaderstelsel, de raadsvergaderingen efficiënter zijn gaan verlopen. Terecht wordt overigens opgemerkt dat dit ook niet de primaire doelstelling van de modernisering was. De ambitie van het vergaderstelsel was vooral om het debat te stimuleren en dat komt nog te weinig uit de verf.

Zoals eerder al opgemerkt, blijven herhalingen nog steeds voor velen een ergernis en wordt in die context ook gesuggereerd spreektijd per fractie in te stellen. Ook de "vele" vragen voor het vragenuurtje dragen niet bij aan een efficiëntere vergaderstijl.

"Verder zien we dat van het vragenuurtje steeds meer gebruik wordt gemaakt. Hierdoor neemt dit deel van de vergadering onnodig veel tijd in beslag. Fracties willen hier een politiek punt scoren. Niemand wil achterblijven dus zal dit steeds meer toenemen. Vaak nemen bepaalde fracties ook veel tijd om de vraag toe te lichten."

"Te vaak hoor ik: "ik ga de commissie niet over doen, maar....." en dan volgt hetzelfde verhaal als in de commissie."

Aan de andere kant zijn er respondenten die minder problemen hebben met herhalingen in de raad. Zij leggen meer de nadruk op het democratisch proces dat goed gelopen moet kunnen worden. Als raadslid moet je de gelegenheid krijgen om je standpunt in de raad opnieuw toe te lichten. Ook wanneer dit betekent dat een raadslid zich herhaalt.

Als punt van aandacht wordt door twee respondenten nog de behandeling van de Perspectiefnota en de Begroting genoemd. Hier hebben we met elkaar nog geen goede bespreekvorm gevonden en dit is wel wenselijk.

Reacties uit de diverse interviews.

Burgemeester en wethouders

Ook de burgemeester en wethouders vallen het op dat er in totaal maar weinig onderwerpen op de agenda staan. Met als gevolg dat er 'dus' veel vragen worden gesteld bij het vragenuurtje en veel moties vreemd worden ingediend. Een goed werkende LTA kan hiervoor een oplossing zijn.

De burgemeester zou graag wat meer debat willen zien in de raad. De burgemeester wil verder vasthouden aan het niet interrumpen in de eerste termijn. Mensen moeten hun verhaal zonder verstoringen kunnen vertellen. Vaak blijken interrupties voorbarig omdat tijdens het betoog de vragen al worden beantwoord. Na de eerste termijn kan de wethouder dan de vragen beantwoorden. Op die manier is de tweede termijn echt bedoeld als debat tussen de raadsleden.

Over de positie in de raadzaal zijn de burgemeester en de wethouders het erover eens dat de plek achter de burgemeester en de griffier niet ideaal is. Je kunt de raadsleden niet zien. Een oplossing hiervoor is lastig. Daarentegen zijn de burgemeester en alle wethouders enthousiast over het staan spreken. Raadsleden zouden ook moeten staan bij het houden van een betoog. Het is heel prettig, geeft veel meer energie en maakt een vergadering levendiger. Wanneer je naar een interruptiemicrofoon moet lopen, is dat ook goed om even na te denken over je inbreng.

De wethouder Financiën vraagt om vooral ook de financiële cyclus mee te nemen in de evaluatie. Hier is procesmatig gezien een wereld te winnen. Denk na over oplossingen in de structuur en de behandeling van de financiële stukken. Het kan bijvoorbeeld goed zijn om in commissievergadering over de stukken te praten. "Het zijn immers ook 'vergadercultuurdingen' hoe de stukken worden aangeleverd, de toon waarop over de stukken wordt gesproken en het raadsvoorstel dat de kaders aangeeft waarover gepraat gaat worden."

Als verbeter- en aandachtspunten geven de burgemeester en wethouders de volgende punten mee.

- Helderheid over het vragenuurtje is wenselijk;
- Neem de financiële cyclus mee in je advies;
- Neem iets op in je advies over de raadsvoorstellen;
- De LTA moet nu worden opgepakt;
- Staand spreken;
- Heroverweeg de positie van de wethouders in de raadzaal;
- Gebruik interruptiemicrofoons;
- Andere opstelling kiezen met rijen i.p.v. u-vorm;
- Blijvend evalueren van vergaderstelsel;
- Aandacht voor debattraining.

6.8. Conclusies m.b.t. raadsvergaderingen

Conclusies

Op basis van de verkregen informatie komt de werkgroep tot de conclusie dat de raadsvergaderingen niet wezenlijk anders verlopen na de invoering van het gemoderniseerde vergaderstelsel.

Vooraf de zaalopstelling is een onderwerp dat de gemoederen bezighoudt. De indeling van de zaal en het bestaande meubilair maakt het lastig aanpassingen door te voeren die aan alle wensen en behoeften voldoen.

Er wordt een "gebrek" aan agendapunten ervaren. Het bevreemdt raadsleden dat in tijden waar er zoveel te doen is, onze raad met moeite een agenda vol krijgt. In het verlengde hiervan valt het op dat veelvuldig gebruik wordt gemaakt van het vragenuurtje en het instrument 'motie vreemd aan de orde'.

Het algemene beeld is dat we tot op heden, een enkele uitzondering daar gelaten, als raad in vergadering bijeen niet verder komen dan het naar voren brengen van het fractie standpunt, met hier en daar een aantal vragen aan het college, om vervolgens tot stemming over te gaan.

6.9. Algemene aspecten van het vergaderstelsel

Werklast

De meningen over de al dan niet toegenomen werklast zijn verdeeld en vallen in drie categorieën uiteen.

Er is een groep die weinig verschil ziet met de vorige periode, een groep die het overzichtelijker, en daardoor minder belastend, vindt geworden en een groep die vindt dat de werkdruk is toegenomen.

“Met de mogelijkheid van twee commissie en twee raadsontmoetingen zijn er te veel vergaderingen. Hierdoor blijft vergaderen te veel tijd kosten. Contact met de inwoners, bezoeken van diverse bijeenkomsten voor en met inwoners en daar informatie ophalen is veel belangrijker.”

“De werklast is toegenomen. Zowel door deelname aan de raadsontmoetingen en raadscommissies, als door extra tijd die je met de fractie nodig hebt om onderwerpen te bespreken, aanvullende vragen te stellen, etc.”

“Ik vind het overzichtelijker geworden. Wel is het belangrijk om inwoners aan te moedigen om hun zorgen of standpunten te delen met ons. En ervoor te zorgen dat de raadsontmoeting de plek wordt om jouw volksvertegenwoordigers te ontmoeten en met hen te spreken.”

Vooraf voor kleinere fracties vormt het nieuwe vergaderstelsel een uitdaging. Het is lastig om overal bij te zijn. Een respondent (uit een kleinere fractie) suggereert dat het efficiënter zou zijn om raadsontmoetingen te combineren met commissievergaderingen.

Agendacommissie nieuwe stijl en voorzitters

Over het algemeen is men tevreden over de agendacommissie nieuwe stijl en de voorzitters uit de voorzitterspoule.

“Het is goed dat we wisselende voorzitters hebben. Ze hebben tenslotte toch, ondanks de regels een eigen manier van voorzitten wat kan leiden tot meer dynamiek.”

“Wisselende voorzitters houdt het ‘speels’ en voorkomt dat een voorzitter ‘routineus’ met een tunnelvisie ‘zijn/haar’ vergaderingen leidt.”

“Dat de commissies niet meer thematisch zijn draagt bij aan de kwaliteit, omdat er minder vaste groepen zijn die in een patroon functioneren. Dat geldt zowel voor raads- en commissieleden die elkaar telkens in dezelfde constellatie treffen als dezelfde voorzitter. Het afwisselen is goed voor de kwaliteit.”

Wat betreft de interne raadsontmoetingen wordt de inzet van een voorzitter uit de poule als minder relevant ervaren. Een voorzitter uit de poule voegt op dat moment niet veel toe.

Sommigen hebben hier nog geen goed beeld van kunnen vormen en wachten nog liever even af voor ze hier een mening over vormen. Een enkeling wil de invloed van de voorzitters niet te veel zwaarte geven en geeft aan dat het vooral gaat om wat er inhoudelijk al dan niet gebeurt in een bijeenkomst.

Over het algemeen wordt er een verantwoordelijkheid neergelegd bij de agendacommissie om tot evenwichtige agenda's te komen en ervoor te waken dat alleen voor behandeling rijpe voorstellen worden doorgestuurd aan de raad. Ook heeft de agendacommissie een taak om goed aan te geven wat er precies verwacht wordt van raads- en commissieleden met betrekking tot het geagendeerde voorstel.

6.10. Inbreng ambtelijke organisatie

Ambtelijke organisatie

De ervaringen van de bevroagde ambtenaren komen wat betreft de interne raadsontmoetingen overeen. De interne raadsontmoetingen worden als enigszins formeel ervaren. Dat maakt de vrije uitwisseling van informatie wat lastig. Door het gebruik van microfoons, een voorzitter en een strakke vergaderorde voelt het wat ongemakkelijk om vrijuit te praten.

Een prettige uitzondering vormde de bijeenkomst in het Vierbeek college. Daar gingen externen en raads- en commissieleden met elkaar in gesprek zonder dat regels of politieke belangen in de weg zaten. Niet elk onderwerp leent zich echte voor een dergelijke werkvorm.

Het werkt beperkend dat de raadsontmoetingen niet bedoeld zijn voor het ophalen van informatie bij raads- en commissieleden. Het is fijn dat daar nu wat losser mee om wordt gegaan.

Waar de ene ambtenaar zich voelt als staande voor een tribunaal, vindt de andere ambtenaar juist een gewillig oor bij de raads- en commissieleden. Het is dan prettig om je verhaal te delen met de aanwezigen.

Het is goed dat je als ambtelijke organisatie weet dat er een vaste structuur is van twee raadsontmoetingen per maand. Je weet dan ook dat er echt raads- en commissieleden komen. Het staat immers in hun agenda.

Het zou in een raadsontmoeting goed zijn wanneer je bij de onderwerpen je politieke achtergrond soms achter je laat voor het belang van de gemeente. Je weet met elkaar dat je een bepaalde richting uit moet, dus laat even die politieke kleur los. In de commissie kan dan het politieke gesprek worden gevoerd.

Wat betreft het stellen van vragen, vinden de ambtenaren het prettig wanneer raads- en commissieleden eerder en vaker bij ze langs komen. Vaak zijn vragen sneller en makkelijker mondeling te beantwoorden.

Griffie

Door de introductie van raadsontmoetingen is er meer contact met ambtenaren en met inwoners. Dat is een positieve ontwikkeling. De griffie is meer betrokken. Daar staat tegenover dat het coördineren van de bijeenkomsten door de benodigde afstemming veel meer werk met zich mee brengt.

Er moeten heldere afspraken worden gemaakt over de rolverdeling tussen de voorzitters en de griffie over de contacten met ambtenaren en deelnemers aan externe ontmoetingen. Dit zorgt nu nog soms voor verwarring. Er zijn veel terugkoppelmomenten. De vraag is wie wat afstemt. De voorzitter of de griffie? Voorkomen moet worden dat er dubbel werk wordt gedaan.

De griffie stuurt een uitgebreide standaard mail met uitleg over de raadsontmoeting en wat inwoners mogen verwachten. Er zijn meerdere contactmomenten en via verschillende kanalen (e-mail, telefoon). Soms neemt de voorzitter van de commissie daarna ook nog contact op om een toelichting te geven op de gang van zaken rondom de raadsontmoetingen.

De griffie vindt het belangrijk dat er een duidelijke afspraak wordt gemaakt over wie de gasten opvangt. Is dat de voorzitter, de griffiemedewerker of wisselend iemand vanuit de fracties?

Een ander aandachtspunt is de opvolging. Inwoners gaan vaak weg zonder te weten wat er nu verder gebeurt met hun inbreng. Een napraatje kan hiervoor de oplossing zijn. Maar wie gaat dit doen?

De voorbereiding van voorzitters vergt extra tijd door het opstellen van annotaties. De griffie acht dit wel noodzakelijk omdat het nieuwe vergaderstelsel nog niet is ingesleten en omdat dit vergaderstelsel veel meer dan voorheen een goede afstemming vereist. Dit betekent wel extra werk voor de griffie.

De meer vrije stoelschikking tijdens de vergaderingen kost de griffie tijdens de vergadering extra tijd.

De griffie zou graag meer helderheid willen krijgen over de verslaglegging. Met het uitzenden en opnemen van commissie- en raadsvergaderingen zou de werkdruk wat dat betreft afnemen. In de praktijk blijkt hier niets tot weinig van terecht te komen.

7. Aanbevelingen

Aanbevelingen

1. Experimenteer wat betreft de (in- en externe) raadsontmoetingen meer met informele opstellingen en laat dit bepalen door het te behandelen onderwerp (taak voor de agendacommissie).
2. Vergader waar mogelijk en wanneer het onderwerp zich hiervoor leent op locatie.
3. Onderzoek de mogelijkheden voor de aanschaf van een tweede projectiescherm.
4. Onderzoek de mogelijkheden om de raadsontmoetingen live uit te zenden en op te nemen.¹
5. Organiseer een training "open vragen stellen" voor raads- en commissieleden.
6. Beleg een avond, verzorgd door de griffie, waar de 'spelregels' worden besproken.
7. Breng de externe raadsontmoetingen via de ons ter beschikking staande instrumenten actief onder de aandacht van de inwoners.
8. Maak duidelijke afspraken over de volgende onderwerpen en leg deze vast:
 - Verwachtingsmanagement richting inwoners;
 - Taakverdeling tussen de griffie en agendacommissie-voorzitters;
 - Ontvangst en uitgeleide doen van gasten (bijv. "gastvrijheidsdienst").
 - Vervolgtraject (bijv. nabellen of -mailen van deelnemer).
9. Bekijk kritisch hoe, waar en waarom onderwerpen geagendeerd en behandeld worden (taak agendacommissie). Let hierbij op de inhoudelijke zwaarte van een agenda in relatie tot de tijdsduur.
10. Houdt vast aan de term "interne raadsontmoeting", maar communiceer vooraf met raads- en commissieleden wat het doel en de status van een interne raadsontmoeting is. Pas daarop de informatie, die vooraf wordt toegestuurd, aan.
11. Introduceer de mogelijkheid voor het college en/of de burgemeester (en leg dit reglementair vast) om in een interne raadsontmoeting vertrouwelijke/geheime informatie actief ter kennis te brengen van raads- of commissieleden.²
12. Zorg op korte termijn voor een goed werkende Lange Termijn Agenda.

¹ Deze wens staat op gespannen voet met de wens van een informelere opstelling en het op een externe locatie bijeen te komen. Voor het bewaren en terug kunnen zien van opnamen moet rekening worden gehouden met het 'Besluit Toegankelijkheid Digitale Overheid' dat gemeenten verplicht alle bijeenkomsten die opgenomen zijn te ondertitelen. Dit brengt hoge kosten met zich mee.

² Het volgende kan hiervoor vastgelegd worden in het reglement:

Als het college, respectievelijk de burgemeester buiten het formele kader van raads- en commissievergaderingen in beslotenheid wil overleggen met de raad, een raadscommissie of de fractievoorzitters, of als de raad, raadscommissie of fractievoorzitters dat zelf willen, kan worden gekozen voor een andere overlegvorm. Een dergelijke besloten interne raadsontmoeting wordt in principe slechts gehouden indien voldaan wordt aan de uitzonderingsgronden die in de Wet openbaarheid van bestuur (artikel 10) zijn aangegeven of wanneer dit op andere gronden gewenst is, zoals bij vooraankondiging van collegebesluiten met een (mogelijk) grote maatschappelijke impact of bijvoorbeeld technisch beraad over financiële stukken. Deze besloten interne raadsontmoetingen hebben geen formeel karakter en kennen geen wettelijke bepalingen behalve artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht. Voorafgaand en aan het begin van een dergelijk overleg wordt door het college of de voorzitter gemotiveerd wat doel en status van de bijeenkomst zijn en hoe raads- en commissieleden met de besproken informatie dienen om te gaan. Deze afspraken worden gemaakt op basis van vrijwilligheid en vertrouwen. Indien een raads- of commissielid zich niet wil houden aan deze afspraken neemt betrokkene niet deel aan de bijeenkomst.

13. Introduceer een te behandelen onderwerp kort voor de publieke tribune (taak voorzitters).
14. Schrap de eerste termijn tijdens de raadscommissies waarin drie vragen mogen worden gesteld.
15. Verplaats de rondvraag in een raadscommissie naar voren op de agenda.
16. Herstel de oude opstelling voor de raadsvergadering in ere.³

Andere genoemde verbeterpunten

Onderzoek:

- de wenselijkheid en haalbaarheid van het gebruik van een interruptiemicrofoon;
- de invoering van spreektijden;
- de behoefte aan stand vergaderen in externe en interne raadsontmoetingen.

- Organiseer een debattraining.

- Maak afspraken over de behandeling van de financiële stukken.

- Schrap de regel dat er in de eerste termijn niet mag worden geïnterrupteerd.

- Combineer raadsontmoetingen en raadscommissies met elkaar.

- Introduceer thema-raadsontmoetingen waarbij je als raad zelf actief inwoners uitnodigt om over een bepaald thema van gedachten te wisselen.

³ Het belang van goede besluitvorming in de raad is gediend met raadsleden en een voorzitter die een goed overzicht hebben en elkaar "in de ogen" kunnen kijken. Dit dient volgens de werkgroep zwaarder te wegen dan het met het gezicht naar de publieke tribune zitten. Op het moment dat de raad in vergadering bijeen is, dient alle aandacht uit te gaan naar het besluitvormingsproces. Het betrekken en horen van de inwoners kan en moet op alle andere momenten van het raadsproces gestalte krijgen.